

Analiza situației devalate de decizia 7/2022 a ÎCCJ în procedura RILL

DECIZIA Nr. 7 din 7 martie 2022

privind interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 488⁶ alin. (1) din C. proc. pen. raportat la art. 285 din același cod și art. 154 din C. pen., stabilind că în cauzele având ca obiect contestații privind durata procesului în cazul faptelor ai căror autori nu au fost identificați (sau identificabili), desi organele de urmărire penală au depus diligențele necesare în acest scop, se stabilesc termene în vederea finalizării urmăririi penale (ce implică și identificarea făptuitorilor) și, respectiv, în care o nouă contestație nu poate fi formulată*)

În analiza de mai jos vom pleca de la cel mai cutremurător adevăr relevant de Decizia 7/2022 a ÎCCJ care este de maximă importanță pentru justițiabili și pentru societate în ansamblu.

Pct. 36. "De asemenea, prin Adresa nr. 1.797/C/2.258/III-5/2021 din 21 ianuarie 2022, ca urmare a solicitării formulate de judecătorul-raportor, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a comunicat că, potrivit datelor statistice, în evidența dosarelor cu autori neidentificați sunt 212.176 de cauze înregistrate în baza Ordinului nr. 56/12/C din 10 aprilie 2014 al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și al Ministerului Afacerilor Interne, iar în evidența Ministerului Public, la sfârșitul anului 2021, erau înregistrate 522.407 de cauze nesoluționate cu autori necunoscuți."

Se evidențiază, astfel, faptul că, în realitate, accesul efectiv la justiție din perspectiva ducerii la îndeplinire a procesului penal nu se realizează în peste jumătate de milion de cauze. Art. 285 Cod proc.pen., prevede că *urmărirea penală are ca obiect strângerea probelor necesare cu privire la existența infracțiunilor, la identificarea persoanelor care au săvârșit o infracțiune și la stabilirea răspunderii penale a acestora, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea în judecată.*

Din analiza datelor comunicate instanței supreme reiese faptul că un număr de peste jumătate de milion de cauze așteaptă termenul de prescripție, parte semnificativă a acestora fiind scoase din evidențele operative, ceea ce înseamnă că nu se mai efectuează lucrări efective, așteptându-se ca dosarele să se finalizeze prin ordonanță de clasare pe acest temei. Este o evidentă derobare a Ministerului Public de la misiunea sa trasată de lege.

În foarte multe din aceste cauze se dovedește inutilă stabilirea unui nou termen de către judecătorul de drepturi și libertăți ca urmare a admiterii unei contestații durată proces.

Pe soluțiile date în baza art 488⁶ CPP, partea este obligată să respecte termenul până la care o altă contestație nu ar mai putea să fie formulată. Pe de altă parte, Ministerul Public, prin procuror, de cele mai multe ori, în cauzele cu autori necunoscuți, se limitează la o verificare formală a existenței de noi date sau indicii în

cauză.

Pct. 35. "Prin sesizarea formulată, procurorul general a opinat în sensu lă prima orientare jurisprudențială reprezintă soluția legală, considerând că judecătorul de drepturi și libertăți, fiind investit cu o contestație privind durata procesului penal, într-o cauză în care cercetările se efectuează cu privire la autori necunoscuți, evaluează caracterul rezonabil al duratei proceduri ijudiciare în raport cu criteriile prevăzute de art. 488⁵alin. (2) din Codul de procedură penală, pe care le adaptează la particularitatea cauzelor cu autori necunoscuți, făcând o analiză in concreto a consecințelor pe care desfășurarea urmăririi penale in rem le produce asupra ritmicității și celerității procedurii judiciare."

Practica instituită este anacronică și illogică, dat fiind că pentru a se relua lucrările în cauzele care sunt scoase din evidența operativă, se cer verificări periodice pentru a se vedea dacă au apărut indicii și informații noi privind identificarea făptuitorilor. Or, culegerea acestora nu se poate realiza dacă dosarele sunt scoase din evidența operativă.

În procedura de soluționare a contestației privind durată proces, judecătorul de drepturi și libertăți poate doar să stabilească un termen de finalizare, utilizând criteriile stabilite la art. 488⁵ alin (2). Astfel cadrul normativ nu prevede vreun instrument de circumstanțiere a practicii de scoatere din evidența operativă a cauzelor care sunt înregistrate și nu au ajuns la împlinirea termenului de prescripție.

Din raportul Inspecției judiciare nr. 21-2710/21-2712, înregistrat la CSM sub nr. 5887/2022, analizat în ședința Comisiei 2 comună a Consiliului, reiese o diferență între numărul de dosare care au făcut obiectul contestațiilor durată proces și numărul mai mare de cereri, ceea ce relevă că au fost depuse mai multe contestații în aceeași cauză, după ce fuseseră deja admise contestații anterioare.

Pe de altă parte, numărul mare de dosare cu autori necunoscuți presupun efort din partea părților de a atinge obiectivele trasate de art. 285 CPP, prin contestații adresate Judecătorului de drepturi și libertăți, de multe ori mai multe contestații în același dosar. Astfel, se pune pe umerii părților (și nu ai Ministerului Public) sarcina ca urmărirea să fie realizată prin solicitarea unei anchete efective și prin intervenția judecătorului de drepturi și libertăți.

Din analiza opiniei Procurorului General, transmisă și consemnată în paragraful 35 al deciziei 7/2022, rezultă că, în fapt, acesta a urmărit să valideze ideea conform căreia Judecătorul de drepturi și libertăți să nu stabilească termen în cauzele cu autor necunoscut în care contestațiile sunt admise, făcând o pledoarie pentru încălcarea flagrantă a dreptului la un proces echitabil, astfel cum este definit de jurisprudența CEDO, atât sub aspectul accesului la justiție, cât și sub aspectul stabilirii unei durate rezonabile, prin fixarea unui termen de finalizare a urmăririi penale.

Astfel, doamna Procuror general consideră că scoaterea dosarului din operativ, în baza art. 12 din Ordin, se circumscrie prevederilor art. 488⁵ (2) lit. h)

"alte elemente de natură să influențeze durata procedurii", în vădită contradicție cu teza de reglementare urmărită de legiuitor.

Transpare voința de derobare de cauze prin emiterea unui Ordin privind trecerea în evidențele pasive a cauzelor cu autori necunoscuți, iar aceasta, în opinia Procurorului general, ar fi un element obiectiv pentru care Judecătorul de drepturi și libertăți să nu mai stabilească un termen de finalizare a urmăririi penale. O asemenea abordare încalcă principiul aflării adevărului, prin lipsa unei anchete efective și constante.

Remediul accelerativ statuat de legislația națională, astfel cum a observat și CCR în decizia nr. 423/2015, și-a pierdut eficiența prin practica Ministerului Public, susținută de Procurorul general, Gabriela Scutea, aspect reliefat și de ICCJ în paragrafele 50 și 51 ale deciziei 7/2022.

Or, tocmai practica instituită prin Ordinul 56/12/C/2014 elimină obligația de a identifica făptuitorul, astfel cum legea și interpretarea ÎCCJ consacră. Lăsarea în nelucrare a dosarelor trecute în evidență pasivă după un număr de zile conduce automat la intervenția prescripției răspunderii penale, inacceptabilă raportat la principiile procesului penal, statuate de art. 5 și art.8 CPP.

Condiționarea reactivării dosarelor din evidența pasivă în evidența operativă de primirea de date și indicii noi este un nonsens fără realizarea, în prealabil, a unui act procedural care să releve respectivele noi informații și indicii. Practic, se așteaptă apariția de informații și indicii noi din neant. (Curată logică juridică!)

Prin decizia sa, ICCJ în paragraful 55, aduce la cunoștința Procurorului general un postulat predat în primele cursuri de drept procesual penal în anul 3 de facultate: scopul urmăririi penale *in rem* în îndeplinirea art. 285 C.p.p. se aduce la îndeplinire prin realizarea operativă și efectivă a urmăririi penale și nu prin lăsarea în nelucrare și "arhivare" a dosarelor, în așteptarea prescripției. Chiar dacă unii ar spune că arhivarea efectivă se realizează după emiterea ordonanței de clasare previzionată chiar prin Referatul de trecere în evidența pasivă, termen antamat chiar prin conținutul art. 13 din Ordin, în fapt, cauzele sunt puse "la dospit" până la intervenția prescripției.

Un alt aspect de o gravitate deosebită este acela că, la nivelul conducerii PICCJ se apreciază ca fiind facultativă și fără a necesita subordonarea la rigorile sale jurisprudența constantă a Curții Constituționale, care a statuat cu caracter obligatoriu că, în materia drepturilor și libertăților sau în materia accesului la justiție, nu se poate reglementa decât prin lege organică, ca act al Parlamentului.

Astfel, ÎCCJ reamintește Procurorului general în paragraful 56 *"Rolul judecătorului de drepturi și libertăți în cadrul fazei urmăririi penale, reglementat prin normele procesual penale, nu poate fi limitat de acte cu forță juridică inferioară legii organice, cum sunt ordinele și normele metodologice, ori de o interpretare restrictivă a textului analizat."*

În ceea ce privește transparența, previzibilitatea și predictibilitatea aplicării normelor de procedură pentru societate, este de remarcat faptul că practica Ministerului Public, reglementată pe calea unui ordin, care nu respectă rigorile forței normative, nu asigură nici un fel de informație privind efectivitatea verificărilor periodice. Acestea, în fapt, sunt pur formale și constau în transmiterea de adrese la poliție pentru a vedea dacă au apărut informații sau indicii noi privind identificarea autorului (*eventual depuse la registratură de persoane de bună credință*). Opacitatea

cu privire la norma de procedură internă cu aplicabilitate penală este inadmisibilă într-un stat de drept, pentru că încalcă garanția părții la o anchetă efectivă și o procedură echitabilă.

Conchidem că verificările periodice (la 6 luni) nu sunt nici stabilite prin lege ca acte ale Parlamentului și nici măcar cunoscute opiniei publice, dacă ele au fost statuate infralegal. (Ordin intern privind circuitul informațional, respectiv Ordinul 815/C/2013). Partea nu cunoaște faptul că se fac verificări, în ce constau acestea, care este periodicitatea lor, dacă sunt pur formale sau nu, etc. și nici dacă aceste verificări au valoarea unui act procedural sau nu.

O altă anomalie este aceea că nu este reglementată o procedură de verificare a modului de îndeplinire a dispozițiilor judecătorului de drepturi și libertăți, sub aspectul termenului de finalizare a urmăririi penale stabilit ori modalitatea efectivă de conformare. În lipsa unei contestații noi/plângeri a părților, nu există nici o normă care să impună verificarea efectivității hotărârilor judecătorești.

Opinia Ministerului Public prezentată voalat de doamna Procuror general, conform căreia Judecătorul de drepturi și libertăți nu trebuie să stabilească un termen pentru finalizarea urmăririi penale în cauzele cu autori necunoscuți sau să acorde un termen foarte lung este, de asemenea, inacceptabilă. Această opinie echivalează cu intenția de sustragere de la dispoziția judecătorului ori de la obiectivele procesului penal.

În fine, pentru transparență, dar și pentru un management riguros la nivelul Ministerului Public și pentru realizarea unei capacități efective de verificare statistică, este necesar ca și la nivelul parchetelor să fie implementat un sistem de evidențiere a cauzelor cu număr unic național de dosar.

Membri aleși ai CSM reprezentanți ai societății civile,

Victor Alistar

Romeo Chelariu